Сталось це несподівано. У дев’ять годин ранку до мене задзвонили. Хлопчисько з першого поверху сповістив, що мене кличуть до телефону. Я встав, застебнувся і піднявся наверх.

Ну, розуміється. Хто, як не він, лікар К., мій приятель, міг потурбувати мене в таку пору. Хто, як не він, невчасно згадає про мене, щоб задовольнити якусь чергову забаганку. Прошу вас. Кидай все і при бозна-куди до кав’ярні. У таку пору, у дев’ять годин ранку.

Але небавком трамвай число 4 вже ніс мене на вулицю Свободи до кав’ярні готелю "Амбасадор". Сонце, рух, ранішні новинки. За кілька грошів напхав себе відомостями про нові пакти, землетруси і хто знає які ще Абіссинії.

За чверть години я на місці. Лікар К. сидів у плетеному стільці з самого краю на терасі "Амбасадора", вткнув у рот товстющу цигару, попакував димком і посьорбував прохололу з битою сметаною каву.

Чому ні? Він може собі це дозволити. Він і ще більше може собі дозволити. З його зручністю, умінням і рештою дарів природи, він може собі дозволити багато.

– Ти мене кликав? Поважання!

– Розуміється, – сказав він вільним від цигари кутиком рота і байдуже, пожидівськи, подав руку. – Сідай!

Я відсунув плетений стілець і сів. Коло нас у здоровенній кадці – пальма. Сонце кладе по столу легкі від неї тіні, а над самим хідником ґіпсова подобизна собаки, що тримає у роті табличку з написом: "Не лякайтесь. Він не кусливий!"

– Каву? Пиво? – запитав мене приятель, і не встиг я висловити свою волю, як його баритон уже наказував: – Альо! Пане кельнер! Сюди пільзнер! Ну, як? Чув останню новину? – не перериваючи тону, повернув він мову на мене.

– Яку?

– Ха-ха-ха! Чортзна які у них передбачення. Я сказав: виграю! І виграв. На тридцять п’ятому ході Тартаковер шах і мат. А ти подивись, що за гра, – і він висмикнув з бічної кишені клапоть списаного паперу. – Ось чорні, тут білі. На третьому ході утворюється така ситуація: атакують білі; чорні у великому напрудженні ведуть оборонну лінію. А за кілька ходів… Ти подивись. Страшенно ризикованим і несподіваним стрибком кінь білих попадає ось сюди. І ти глянь: тут ось вежа. Тут у ряді зовсім нечинні три пішаки, а тут загрожена королева. Чорні, розуміється, майже задармо беруть коня, але тим самим вони замкнули собі можливість розвивати хід, і наслідки бачиш… Ха-ха-ха! Почекай! А знаєш, що сказав доктор Якір? Тепер білим "амба". Жахливий хід! І як вони могли щось подібного робити?

– Ай-яй! "Не морочіть собі голову білими", – кажу йому. "Ставлю п’ять тисяч, що білі виграють". – "Приступаю", – вирвався він. Ха-ха-ха! І уяви собі сьогодні рано його міну. Ранній "Телеграф" першим приніс цю звістку. Я ще був у ліжку. Протягаю руку до телефону і дзвоню Якірові. Так і так, добродію. Сьогодні дістанеш складанку на п’ять тисячок. Прочитай ранішній "Телеграф". До побачення.

– Колльосально! – нарешті виговорив слово і я та зробив при цьому справді здивований вигляд. Мій приятель урочисто, але коректно тріюмфував. Двома довгими, білими пальцями вложив він у рот майже погаслу цигару і сильно потягнув у себе дим.

Хідником проходить безліч люду. Широкою вулицею пролітають самоходи, автобуси, трамваї. Тераса кав’ярні поволі, але певно

наповняється гістьми. За якийсь час усі місця заняті, тільки проти нас іще один вільний стілець. Підходить якийсь, подібний на англійського бульдога, панисько і шепелявить понімецьки: – Чи це місце вільне?

– Ні, ні, ні! Пробачте, милий пане. Це місце заняте! – швидко, ввічливо проговорив лікар К. Я зробив великі очі, і він це відразу помітив.

– Дивуєшся, що ми ще когось чекаємо?

– Признатися так, – відповів я так, щоб не виявити цікавости і одночасно щоб зрадити її.

Він посміхнувся у вус, пустив дим і значуще замовчав.

Мене цікавила зовнішність цієї блискучої людини. Його тіло, його дух, його краватка – один мазок маляра. Він ішов уперед рівно, мов найкращий мотор. Нічого не вплутувалось на його життєвому шляху між ноги, бо він був обережний, як лис. У його голові не поставав ні один божевільний плян, але виникало безліч комбінацій, що виконувались з математичною точністю. Ні, ні… Він не прагнув бути Наполеоном, ані Байроном, але його конто в банку так певно і рівно росло, мов тісто на добрих дріжджах. Шкода тільки, що завдяки його вдачі, з нього не можна сподіватися ні Форда, ані іншого непосидючого дивака. На перешкоді цьому була його надто велика розрахованість та надто переборщене розуміння реального.

Робилося нудно. Перше захоплення перемогою Капаблянки, чи якого там тихого блазня, минуло, й ті п’ять тисячок набрали знов банального значіння. Що інтриґувало, це порожній у цій гущавині людей стілець. Он стоїть він, а посмішка мого приятеля набирає барв веселки. Ага, – сипалося з його очей.

– Ти цікавий? Почекай, що то скажеш пізніше, коли той стілець обернеться у щось зовсім інше. У дужках зауважу, що в душі я все ж, як і

завжди, не міг стриматися, щоб не поглузувати з того банального, мов меблі, багатого міщуха, чоловіка. Я знав наперед, що він покаже мені чергову здобич "білого крука", в роді того, як колись сім років тому він промувався на доктора. І тоді він страшенно хотів, щоб коло нього було кілька "знаних", яких він у душі ненавидить і яким заздрить. Але вони потрібні йому, як тло, як обстанова. Він тоді ніби сам собі каже: то нічого, що я мало розумний, але вас, дурнів, я ще потраплю використати і купити за п’ять корон вашу до мене пошану. – Будь ласка… Як-ніяк, а посуди сам: чи я серед нашого суспільства не білий крук? – Я ж не мав ні грошей, ні людей, ні імени, а ось дивись – доктор медицини. Чи ж не варто дати замітку до часопису?

– Ну, розуміється, каже "знаний" і чи то з легковажности, чи щоб не позбавити "білого крука" певної частини тріюмфу, "знаний" пише до часопису, робить йому рекляму, вихваляє його в гурті свого товариства. А наслідки очевидні. Так чи не так, а білий крук досягнув свого.

Це повторялося в його житті не раз. Воно повторялося багато разів, і коли б йому якимсь чином відняти цю рису, він став би великим. Він став би відомим міністром чи дипльоматом. Тепер же з нього не вийде нічого, крім напханого грішми мішка. На це вказують всі дані включно до сьогоднішнього дня, коли то він без очевидної потреби викликав мене дарма, що мусить стратити на мене кілька, а може, й кільканадцять корон.

Широка вулиця Свободи розгойдується, мов гамак. Блискучі авта розкидають навколо пригорщі сонця і диму. Обвішені реклямами палати нагадують муринських красунь. До готелю "Амбасадор" під’їжджають Шкодівки, Морцедеси, Цітроени, розвантажують чи навантажують барвисті предмети і від’їжджають. На їх місце під’їжджають нові – і так безконечно, цілий день, місяць, роки і століття. Серед тої повені машин і людей зовсім не тяжко стратити почуття реального світу, і коли під’їхав один віз помаранчової барви, мені здалося, що це злетів екзотичний лебідь з казки Шехерезади.

Він підкотився так тихо, мов леопард, що підкрадається до своєї здобичі. З його нутра, що розкрилось, мов казковий футерал, виковзнуло якесь ніби-то людське єство, що звернуло на себе увагу принаймні половини гостей кав’ярні. А що те єство було жіночого роду і постаттю нагадувало одно з тих чудесних творінь, яким за законами вільно існувати дійсно тільки в леґендах, тому воно ще з більшою силою тягнуло струми гарячих променів скупченої уваги. Кожний фрак, кожний ляковий черевик, кожний діямант чи топаз, чи найменш помітний Морзік панни Зузі – все сяяло, випромінювало цікавість і оберталося в сторону гості…

І яке було моє здивування (о, як він тріюмфував!), коли побачив, що мій приятель… Так, так! Він піднявся зі свого місця, і достойна гостя підійшла просто до нашого стола.

Можливо, що я був надто довго самотній. Можливо, що серед цього мільйонного міста не довелося мені віч-на-віч зустрітися з подібними твориннями, і я ходив повз них не помічаючи їх дійсної сили та краси, а може, просто в мені прокинувся мій стародавній острах перед усім, що вище мене своєю красотою, одягом та силою вислову. Досить, що я неймовірно зніяковів і навіть почервонів. Ритуал знайомства пройшов непомітно, і все, що лишилось від того, це тільки шматки голосу, окремі склади, барва уст, відблиск зубів. І аж дещо пізніше, коли я немов знов виплив на поверхню нашого схвильованого оточення і коли помітив, який сухий, зрівноважений і усміхнений мій приятель, тоді тільки я роздивився, хто сидів коло мене.

Це була чудова жінка. Так. Це була дійсно чудова жінка, одна з тих, за якими тужать, мріють і яких не знаходять. Зріст, одяг, рухи, барва обличчя і очей… Ах, до чорта! Як це все у неї згармонізовано! Як чудесно сіла ось на її щоці та ямочка, але вона там так само необхідна, як полярна зірка на небі. Не можна сказати, що вона прочитала бозна-кілька томів, але, їй-Богу, вона видалася мені розумнішою за самого Соломона. Кожне її слово – бриліянт. Кожне речення – грудка золота. Ми почали розмову про Марлєну Дітріх з її останнього фільму "Одна ніч", і вона виявила стільки поінформованости про життя цієї фільмової зірки,

що ми довідалися навіть, яких пахнил уживає вона при купанні свого песика Мі-Кі. Мій приятель не раз голосно і радісно реготався, але я не міг сміятися, бо боявся власного голосу.

Ах, Боже мій! Через такий дурний випадок людина може стратити не тільки свій спокій, але й свій розум. Повірте, що після того я ходив по місту, мов серед пралісу Африки. Мене душила страшна рівникова хвороба. На чорта радість! На чорта все на світі!

Але він, той западющий "білий крук", тріюмфував, як ніколи. Ніколи він не нагадував так Морґана, чи ловця куниць Карба Бгої. – Ну? – питав він підморгуючи. – Що?

Я був сердитий і з приводу того сказав правду: – Не знаю де і як ти її вискипав і не бажаю того знати, але звідки і хто б вона не була, вона диявольськи цікава жінка. А це найважніше.

– Е-е-е, приятелю. А ти думав… Я, брате, серед тисячі перлин вишукую одну, але таку, що заважить за тисячі, – майже нахабно висловився він. – А до того всього вона наша землячка. – І при цьому він аж цмокнув. – Батько її, фон Шнабель, походив з Катеринославщини. Був бароном. Мав маєток, стайню жеребців і копальню вугілля. Революція все те змела, батьки померли, а вона вийшла заміж за посла Боголєпова. Жила в Тульоні, Марселі, Барцельоні і чортзна ще де, стратила свого посла і остаточно з’явилася у нас. Не віриться? О, про таких в газетах не пишуть, але повір – вони є, існують, живуть і то добре, як ніхто з тих, про котрих написано цілі томи нісенітниць. Такі люди потребують живих людей, сонця, і золота, і все те здобувають. На них подих нашої доби, нашого часу і нашого суходолу. Ні, вони не ізгої. Вони пани, вони в себе дома, бо вони знають, що життя – життя, а не стіна плачу. І я вже тобі казав: мушу раз назавжди порвати з сентиментами своєї нікчемної раси. І дивись. Крок за кроком я здобуваю своє становище. Бери приклад з мене.

Більше цинічної людини, як він, я ще не бачив. Але що я міг сказати на його переконливі, як біль зубів, арґументи? Він елєґантно одягнений. У кишені його камізельки на золотому ланцюжку золота "Омеґа". На вказному пальці правої руки перстень з каменем, якого назви навіть не знаю. У банку конто, а остання несподіванка з кав’ярні "Амбасадор" таки рішуче захитала мою віру у тії скромні чесноти, якими ми, представники низької раси, цілими довгими роками кормили свої надії, свої прагнення, свої ідеали.

Ми справді заселювали всі піддашшя і всі сутерени – ті бастилі слабих і понижених, де разом з павуками та блощицями родяться іноді божевільні думки. І ми ходили між людьми зовсім інші від решти, екзотичні та кострубаті. Ми, здавалось, рослини, що не ростуть, а тільки цвітуть та одцвітають, мов пелярґонії у вікнах. Коло нас і в нас цупко трималася якась своєрідна атмосфера, якої ми не в силі були зчихатися і якої не могли знести всі ті, з якими доводилося нам зустрічатись у цій країні. Всі нам перечили, всі нам не вірили. Іноді нас кількоро стояло проти цілої Европи з усіма її танками та літаками. Нам роздавали карти і казали: "Відмовтесь. Ви диваки. У ваших руках не видно ні одного козиря. Піддавайтесь і будьте принаймні пристойні".

Але ми брали мапу, стелили її перед своїми очима, бачили двадцять шість барвистих плям і серед них жагуче вдивлялися в ту одну блакитну, чи зеленувату, що нагадує птаха з відбитим крилом. І це здавалось символічніш. Ми не думали ні про що інше, як про те, як здобути ту пляму і як вигоїти того блакитного птаха. З мансард і сутеренів дивилися ми на неї жадібними очима, боячись дихнути, щоб не сполохати синього птаха, тих мрій, тієї віри божевільних.

Ні. Ми не вміли інакше жити. Ми не вміли бути людьми. Ми не вміли кинути свою атмосферу і, злившись з міліонами людей в капелюхах, йти з ними нога в ногу на барикади за конта та золоті "Омеґи". Зате… Я боюся це висловити. Мене висміють за це всі, не тільки міністри, але й шевці. Ми все ж у глибині душі чули силу, якусь вищу силу, що не дозволяла нам отак просто з мосту кидатися в каламутні води. Чи то трапився десь

землетрус, чи підбивали нову Манжурію, чи коли Літвінов молився за англійського короля, ми мали повне право не повірити черговій передовиці урядової газети, а голосно висловити і зазначити своє становище. Ми вірили не так. Ми тішилися не так. Ми страждали не так, і ми знали, що в кінці ми рівні силою з тими всіми брехунами, що лають нас нашою мовою, як також і з тими, що будують свої конта на такому піску, що аж нам соромно ставало за їх дитячу наївність.

Ще того самого злощасного дня двадцять другого червня у дев’ять годин ранку, коли я несподівано опинився на терасі "Амбасадора", у мені зродився якийсь невиразний сумнів щодо мого приятеля. Я не вірив у забобони, бо ж я скінчив високу школу, але таки я чув, що тут щось не те. Мені зовсім не сподобався мій білий крук з усіма його усміхами. Я почув до нього упередження, мов жид хусид до свого оголеного земляка. Його мова, тон, рухи виразно зраджували в ньому упадок нашого стану. Я помітив, що та людина перестає бути ізгоєм, диваком, фанатиком. Чорна пляма зневіри закралась у його душу і геть все до чиста там спустошила.

І ще гірше, що це почалось не тепер. Давно перед роками, коли ще й Бенеш не думав іти на поклон до московського папи. Розум та практичний змисл мого приятеля вже давно передбачали "гріхопадіння" Літвінова і ввесь пізніший ритуал вавилонської метушні. Тому й почав він пухнути та обростати контами. Тому то й погнався за своєю перлиною і таки знайшов її серед трьохсот міліонів одну. Це зрештою нічого дивного, що він несвідомо забажав стягнути мене з мого престолу і похвалитися переді мною так саме, як перед Якіром тими тисячками.

Властиво нічого не сталося. Спека не збільшилась і не зменшилась. Сонце було те саме, що й раніше. Місто стояло на тому самому місці, що й тисячі років тому, але ми обидва змінилися. Мій розумний мішок стратив рівновагу й перерахувався. Щодо мене, то до цього часу в мені не було нічого, крім великої туги. Доба моя була точно виміряна. Тих двадцять чотири години, впродовж котрих планеті дозволено обернути свої боки, я заповнював так, як і кожний скромний дивак з тугою. Я

сумував, мов ідіот за свічкою, мов кажан за вогким вечором. Мій сум збігався… Ах, хай ліпше не вимовлю того імені! У ньому було все моє, все чисто, що може мати щаслива людина. Бурні води Дніпра, простір степу разом з Кримськими горами вміщалися в те ім’я і навіть не виповняли його берегів.

Але тепер. О, я остаточно здурів і не крився із своїм соромом перед білим круком. Перед моїми очима почали танцювати будинки. Доба стратила години. Планета з місяцем пішли намитусь. Ніч поблідла, мов п’яний мурин, а день зчорнів, мов головня. З очей моїх лилися дикі промені, що казали вертітись моїй парубоцькій постелі, а я, о ганьба! – божевільно горнув до себе столочену подушку. Я стратив себе, час, роботу, плямисту мапу з усіми горами та степами і якось навдивовижу летів на краєчку існування в безодню, мов Европа на хвості бика.

Амвона відчула це зараз на другий день. Мій приятель здивувався, коли вона виявила бажання, щоб ми зустрічалися всі разом. Йому це не особливо подобалося, але не було ради. Я ж несміливо розгорявся, то знов гаснув, і треба було чиєїсь руки, що підливала б у мене вогню. Пізніше я став подібний на сором, на ганьбу, на той останній предмет з її туалетного стола. Протягни тільки руку – і маєш. Та вона надто делікатна і обережна. З крихкими речами вона обходилася, мов з квітами. Вона вела нас у місця гріха, але одночасно підводила під вівтар, де горів вічний огонь найбільших чеснот.

Нас було два, і ті два кружляли навколо неї, мов два сателіти навколо палаючої планети. У ній були всі загадки, що може вмістити одна жінка. Ми розгадували їх, ми чіплялися за них, мов наївні мушки за липку стрічку, ми носилися із своїми серцями, здешевивши їх до ціни прілого перцю, пропонуючи їй без слів уста, але з криком наболілої до банальности душі. Вона торкалася когось одного і відбивалася до другого на подобу сердечка в електричному дзвінку; знов кидала нас, знов хапалася одного міцними своїми кігтями і ненаситно випивала з нас усе, що тільки можна було випити. І одночасно в кожному з нас лишала

свій трунок, щоб заповнити ту порожнечу, що поставала у нас після того. І це божевілля тривало три місяці.

Стала осінь. Моя золота, моя бурштинова осінь. Як і кожну, любив я і цю неповторну, вибагливо загорнуту золотою габою, у сандалах. Вона не йшла для мене плавно, як колись, а танцювала, мов Муза на клясичній картині. І чи то спадало листя клену, чи втихав у сквері водограй із золотими рибками, я скрізь вбачав химеру саме її і, мов сатир, сміявся з тих жартів.

В ці дні я кидав сонце на шпилях готичного храму св. Віта і, струснувши порох взуття свого, квапився на місце, де так особливо цвіло моє несподіване кохання. Хто знав про це і про всі ті муки, коли мені бракувало кілька грошів, щоб вирівняти рахунок за шклянку гіркого напою, який я мусів кожного вечора вливати в себе для того тільки, щоб продовжити свою муку? Повний огню, серед ночі вертався у свій льох, щоб там догоряти. Години тоді шалено бавилися в перегони, подібні на розжарені кусні заліза. Повітря наповнялося згаром. Поніч ріділа, або до того гусла, що ставала липка та гаряча. Моє життя пропікало нутро великого будинку, і мені здавалось, що я несу на собі ввесь тягар його п’яти поверхів. Нарешті я забажав смерти, або визволення. Осінь горіла блискучим огнеграєм, а мені не можна було, як бувало, вийти на місце, де тільки я та небо, щоб на дозвіллі розгорнути думу за думою, мов сувої велетенського списаного знаками мудрости полотнища. Я став дурніший від тварини з довгими вухами, і осінь втікала від мене, як від чуми.

– Досить! – кричав я сам собі. – Це ж мусить нарешті набрати якоїсь льоґіки. Вона ж мусить пустити мене чи його. Де, звідки, яким вітром привіяло її? На якого чорта доля знесла мене з тим задоволеним ідіотом, що через свою бездонну глупоту пхнув мене у це божевілля? Я! Чуйте! Я не бажаю більше бути попихачем химерної куртизантки. Я піду й задушу її. Я накину їй свою волю і вбгаю її, мов подушку, у свої сугерени. Або… Ні, ні! Ах, як усе це неймовірне! Я не покину її. Вона мусить бути для мене, і я це наголошую, бо ж більше на мому обрію нічого не залишилося для мене. Я буду до бридоти смілим, бо на це маю повне право. Хіба не все

віддав я їй, хіба не став голий, мов лисина Сократа, хіба не спустів, мов хижа рибалок після буревію?

І нарешті, хіба я не знаю, що вона мене любить, як пес свого пана, а тільки підлота, впертість, розпуста не дозволяють їй відкинути того очучвірілого паскудника, щоб раз назавжди шубовснути зо мною у вируюче пекло надплянетного мого життя! Так! Я знаю це. Вона сказала мені це міліон разів, не словом, не мінами, а цілим своїм чудовим тілом, яке потворно бажає моїх мук. І я дам їй їх, я буду пекти її, я буду патрати її, мов кат, мов найлютіший чекіст. На її тілі мусять лишитись сліди моїх довгих ночей, такі саме чорні, як і вони. І коли вона танцює танґо, а шовк її габи переливається у дзеркалах, розбиваючись на сто тонів, де ноги, груди, уста катують мене жорстокою симфонією, так стократно верну я їй кожну тремтячу хвилинку, кожний звихнений порух, кожний урваний віддих. О, я покажу їй свою силу, свою сутеренну силу, хай буде проклята вона навіки!

Ах, чому я так довго серед ночі чекав на сонце, ніс душу свою, мов дитину у білому перкалі до хресту, виглядаючи звідтам раю, звідки чув лиш скрегіт зубів? Чому не став одразу мішком золота, або не обріс коштами, як стара груша губками, щоб тепер не потрібував розплачуватися кусниками своїх легенів і свого мізку, а просто щоб протягнув руку і взяв її, мов галузь манґолії разом з цвітом і метеликами на ньому. Я зім’яв би її в гарячому кулаці ось так: раз-два! Бачите, як хижо грають ті жили на його поверхні, бо вони тремтять жадобою одним помахом спинити пекло і всіх грішників стократно простити, бо я знаю, що стало причиною їх упадку.

Вечір настав. От він нарешті той вечір, якого двадцять вісім років я виглядав. Місяць саме зійшов і засторчився між димарями пивоварень. Вітер гнав одну дужу хмарину, мов полоненого велетня з тих боїв на Атлянтику. Там пароплави гинули, мов комарі, і я знав, що це все творить моя осінь. Дужа, зрадлива і чудова.

І вона така. Невже це осінь зійшла і топить мої кораблі, мої вітрильники, мої чудові рейди? "Так", – казав стовп св. Віта. "Так", – відкликнулись собори, на яких від старости потріскала шкіра і позгорталася у барокові кучері. І я сам знав, що так, хоча всі собори відмовили б мені своїм бронзовим "ні". Я сам знаю, бо я люблю більше, ніж ви, люблю потворну осінь, що розкидає кораблі.

Того вечора я йшов назустріч чогось, чого сам не знав. Думав зустріти її в кав’ярні, там, де здебільша зустрічав її і ту нещасну жертву, яку я ще по непорозумінню і далі терпів, як свого приятеля.

Я ввійшов. На мені був старий смокінґ, але він, як жінка, ховав свої роки і виглядав майже урочисто. Три кроки, і я коло того стола, де звичайно сидить вона в оксамитній сукні, мов примадонна опери. Кав’ярня досить порожня, хоча зухвало янчить сальонова музика і кілька пар, як і звичайно, танцюють каріоку.

І не встиг я оглянутися, як до мене крадькома підступив старший, подібний на покійного Бріяна кельнер і подав коперту. О, міліон дияволів! Ідіотськими шкрабулями мене повідомляв хтось, щоб я більше їх не шукав, щоб випив собі за їх здоров’я шклянку чого мені забажається і вертався спокійно додому. Ах, блазні ви! Ах, ви паскуди безіменні! Вони відійшли, мовляв, у вирій, мов двоє журавлів, бо ж осінь зрадила і посилає зиму.

Я хотів принаймні щось сказати. Я був переконаний, що це не вона писала. Ні, ні! Це він, хай мене грім вб’є на цьому місці, що він! А може, це кпини? І я бігав по кав’ярні. Переді мною переходили саля за салею. Я бажав розтрясти цю кляту будову і бігав між столами, щоб за щось зачепитися. Та не було за що. Все, що бачиш навколо – гладеньке, на паркеті. Дзеркала горять усіми огнями, і нагі плечі тікають у безвість, мов пелюстки опалої під час буревію рожі.

Я кинувся до телефону, але клятущий апарат тільки проковтнув монету і мовчав чугунною мовчанкою. Погнався я на вулицю, поїхав туди, де мешкав він, опісля вона. Даремне. Двері, сходи і всі воротарі німі, мов китайський шпигун. І нарешті я опинився сам один серед цього міста, нагадуючи рибу, що її викинули з води. Я тріпався ще, я вертівся навколо себе самого, але у мені ніхто не пізнавав нікого іншого, як людину, що сильно впилася або збожеволіла. Мабуть, я вмер, і химерний чорт навмисне збудував для мене це виняткове пекло, щоб уже до решти знищити в мені все те, що за життя вважав я за святе і вічне.

І тільки пару днів після мого божевілля, коли я остаточно переконався, що все ж треба жити далі, я дістав листочок з написом: "Мій дійсно коханий! Цілую тебе з Трієсту. Твоя Ріда". Ага! Призналася! Я стрибнув до мапи і нагнав її пальцем над Адріятиком. Я бажав випекти те місце, яке я тримав, мов піймany блоху, і боявся, що воно виховзнеться з-під пальця і втече. Ще за пару днів вона цілувала мене з Венеції, далі з Ніцци, і останній цілунок за три місяці прилетів аж із Валенсії. Це був той вечірній пруг, за котрий зайшла моя зрадлива, моя злочинна осінь. Тоді саме "вона" до звичайних слів додала таке:

"У скорім часі до тебе вернеться твій приятель. Далі нема змоги тягнути його за собою. Його конто вичерпалося, мов медова банька квітки, і найуважливіша бджілка не знайшла б у ньому для себе ніякої поживи. Він буде оповідати тобі кумедні штуки, але ти не вір йому. Для мене відчинялися значно більші конта, ніж його, і все, що він зробив мені цінного, це тільки те, що познайомив мене з тобою. Але я ограбувала себе найбільше, і я це знаю. Я забрала тобі твої ознаки сили, твою сутеренну віру і святість. Я нікого не просила вибачення, але тебе благаю: як хоч назви мене, але даруй мені цей гарячий жарт, об який я сама попеклася. І повір мені... якби не проклята моя вдача і батьківщиною був мені той клаптик землі, на якому видушують людей голодом, а не цілий світ, де купаються в золоті, я лишила б усе і пішла б з тобою у твої сутерени, щоб жити так само, як ти, так само вірити і так само сподіватися. Писати не треба.

Я й так знаю твої думки, якими часто переймаюсь і якими у найбільше радісні менти живу".

* * *

На дворі наступає зима. Каміння хідників притрушує легкий сніжок. Вечоріє. Газовий ліхтар освічує сніжинки, і вони видаються такими срібними, як тони тієї скрипки, що вириваються з вікна першого поверху та долітають до моїх сутеренів. Я сижу одиноко коло мого круглого, старосвітського стола, дивлюся на мапу і бачу там синього птаха з відбитим крилом, до якого знов спрямовую свій зір і свою вщерть наповнену нестримним прагненням душу.